

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Надя Манолова-Николова

(Член на Научно жури по професионално направление

2.2 История и археология – История на Българското възрождане,

със заповед на Ректора на СУ - № РД 38-191 от 11.03.2013 г.)

Относно дисертация на **Екатерина Кирилова Михайлова**

„Болничното дело и здравеопазването в българските земи (1856-1878 г.)“

За присъждане на образователната и научна степен „доктор“.

Научен ръководител доц. д-р Пламен Митев

Исторически факултет, СУ „Св. Климент Охридски“

Екатерина Михайлова представя своята докторска теза, след като е приключила редовния тригодишен срок за обучение на докторанти в Исторически факултет на СУ.

Темата - Докторската дисертация е посветена на тема, която е част от голямата проблематика на историята на здравето, една проблематика, която за разлика от европейската и световна историческа наука, рядко влиза в научното ползрение на българската историография. До скоро тя се възприемаше, а от някои учени и сега се смята, че това е маргинална история и немного съществена за цялостно разбиране на обществото и неговото развитие. Ето защо тя е слабо разработена и слабо популяризирана. Разбира се отделни нейни страни – например историята на търновската и варненската болници, болниците за бедни и преселници, и др. отделни въпроси са проучвани. Темата на дисертацията обаче обхваща широк кръг въпроси от историята на здравеопазването през втората половина на XIX в. и от тази гледна точка, изборът на темата има приносен характер, обогатявайки не просто историята на болничното дело, а социалната история на населението по българските земи след 1856 г. Възприемам темата още като една необходима „стъпка“ от проучванията върху социалната история през Възраждането. Добре е избран и обоснован е хронологическия отрязък от темата, ясно свързан с общия процес на модернизация в Османската империя и промени в здравеопазването.

Подходи и методи – докторантката е избрала в съответствие с предварително обмислената тема няколко основни подхода – основен е историко-документалният, събирателски, още съпоставителният и сравнителен метод, използван е още като статистически метод честотният анализ по отношение на пациенти, леглова база, заболяемост, смъртност, брой излекувани и др. Изборът на тези подходи дава възможност темата да се разгърне и чрез

болничното дело да се изведат и огледат много други въпроси от историята на здравето – за създаването на лекарски кадри; за политиката на държавните институции към въпросите на публичното здраве; за разбиранията на българския елит към същите въпроси. Следователно възприета е подходяща методика на изследователска работа.

Структура – избраната структура е добре обоснована (увод, три глави с различен брой параграфи и подпараграфи, заключение, приложение, библиография). Встрани от темата на пръв поглед е първа глава от дисертацията, която е посветена на обширен преглед на медицината и здравеопазването в Европа и Османската империя за повече от 70 години. Структурата следователно има силни, компенсаторни мотиви, защото не е въведена до сега актуална научна информация за развитието на здравеопазването в европейските страни; не са правени сравнения между българските примери на болнично дело в Османската империя с подобни в страни като Франция, Великобритания, Германия и Русия; нямаме систематично извлечена информация за политиката на Османската империя по въпросите на здравеопазването. За да се обосноват в следващите глави направените сравнения между болничното дело и здравеопазване в европейските страни и в Османската империя, там където е възможно по отношение на пациенти, хранене, обличане, леглова база и пр. е необходим общ исторически преглед, направен в първа глава.

Литература – докторската дисертация се основава на значителна по обем научна литература, както на български така и на английски език. Благодарение на интернет са използвани много ценни документални източници за европейската история на здравето. Литературата е напълно достатъчна за изготвянето на дисертацията, а дори в известен смисъл надхвърля хронологията на нейната тема. Оценявам това обстоятелство положително.

Извори – много трудно се работи върху тези теми и по причина на оскъдните и твърде дисперсирани източници. Докторантката е положила всички усилия, за да събере публикувани, основно, но и непубликувани, по-малко известни сведения, както от БИА, НБКМ - София, така и от Варна. Изворовата база е достатъчна за разработването на темата.

Приноси – научен принос са разгледаните въпроси, явления и тенденции в развитието на болничното дело отразени във втора и трета глава, защото те се анализират по същество и в определените от темата хронологически рамки. Направената класификация на болниците в българските земи е подходяща и много добре подплатена с информация, като са изяснени редица, но много съществени детайли и понятия: що е болница през XIX в., видове и брой, архитектурно устройство, организация, бюджет, хранене, правила за хигиена и

лечение. В глава II пространно са анализирани болниците за бедни и преселници – пациенти, лекари, хранене (с продукти и грамажи), съотношение мъже/жени и пр., социална значимост, като много добре е изяснена важната причина за появата им - преселването на големи групи от черкези и татари по нашите земи. Със същите критерии в III глава са изяснени и болниците, появили се в резултат на частни инициативи и дарения в българските земи. Като тук, тъй като изворовият материал позволява това, построяването и функционирането на тези болници е вплетено още по-ярко в социалната тъкан на местните общества, с референции и към емиграцията. За мене особено важни са данните, колкото и приблизителни да са цифрите и процентите, относно храната, облеклото, режима на лечение и мн. други, които са конкретен принос към социалната история на населението през втората половина на XIX в. по нашите земи. С тези анализирани данни се прави оценка, къде са постигнати добри резултати, къде е поставено само началото на общественото здравеопазване.

Друг важен момент, който трябва да се изтъкне, е отличната методическа работа по дисертацията – информацията е представена много ясно чрез диаграми, таблици, снимки, част от тях много умело са вплетени в хода на изложението, доказвайки стъпка по стъпка предложения анализ. Работата е написана на много добър стил, рядко са допуснатите дребни правописни грешки.

Въпроси – докторантката е направила известни корекции в текста във връзка с поставени от мен въпроси на обсъждането на дисертацията в катедра История на България към Исторически факултет. В настоящето становище нямам въпроси към текста.

Обобщение – представената за обсъждане докторска дисертация, както и многобройните публикации - методически и конкретно по темата на дисертацията, ми дават основание да изразя пред Уважаемото жури положително становище за присъждане на образователната и научната степен „доктор“ на Екатерина Михайлова.

31 март 2013 г.

доц. д-р Надя Манолова-Николова

София